

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
	بخش نخست: آشنایی با تاریخ بیهقی
۵	گفتار نخست: آشنایی با نویسنده کتاب
۸	گفتار دوم: ارزشهای تاریخ بیهقی
۲۱	گفتار سوم: ویژگیهای سبکی و نگارشی تاریخ بیهقی
۲۸	گفتار چهارم: در دیگر تواریخ چنین طول و عرض نیست
۳۶	گفتار پنجم: تاریخ بیهقی در نگاه دیگران
۴۵	گفتار ششم: فهرست برخی مقاله‌های انتشار یافته همراه با نقل دو مقاله درباره تاریخ بیهقی
	بخش دوم: متنهای برگزیده از تاریخ بیهقی همراه با شرح و توضیحات
۶۳	۱. ابوالفضل بیهقی دبیر از دیدار خویش چنین گوید
۶۸	۲. سزد آنچه به اول رفت از بندگان تجاوز فرماید
۷۸	۳. افسانه‌ای است با بسیار عبرت
۱۱۳	۴. باید که در این کار تن در دهد که حشمت تو می‌باید
۱۳۲	۵. نامه حره ختلی
۱۳۵	۶. خفتگان و به دنیا فریفته شدگان بیدار شوند
۱۴۰	۷. جشن مهرگان
۱۴۶	۸. عید اضحی
۱۵۱	۹. مکافات این مکرمت را که به راستای من کردی
۱۶۵	۱۰. ذوالریاستین، ذوالقلمین، ذوالیمینین

صفحه	عنوان
۱۷۳	۱۱. قلم را لختی بر وی بگریانم
۱۹۶	۱۲. بردارید این آتش از پیشم
۲۰۵	۱۳. مردم را به «دل» مردم خوانند
۲۱۶	۱۴. نُخُست بُیرید و اندازه نگرفت
۲۲۶	۱۵. از چنین حکایت مردان را عزیمت قویتر گردد
۲۲۹	۱۶. بوسهل این دولت بزرگ را به باد خواهد داد
۲۴۱	۱۷. برین فرزندان من دروغها بسیار می گویند!
۲۵۳	۱۸. این چه بزرگان بوده اند!
۲۶۵	۱۹. پیرایهٔ مُلک پیران باشند
۲۷۴	۲۰. مواضعهٔ خواجه ابوالقاسم احمد بن حسن میمندی و پاسخ آن
۲۸۵	مآخذ
۲۸۷	پاره‌ای واژه‌ها و ترکیبهای متن

«هیچ حکایت از نکته‌ای که به کار آید خالی نباشد»
(ابوالفضل بیهقی)

پیشگفتار

اهمیت درس‌هایی که با عنوان «متون» خواه نظم و یا نثر در رشته زبان و ادب پارسی تدریس می‌شود، بر هیچ یک از دانشجویان این رشته پوشیده نیست و از آن میان آنهایی که به مایه‌وری و درک زبانی و قدرت استنباط ادبی دانشجویان کمک بیشتری کند و البته به قول ابوالفضل بیهقی همراه با «نکته‌ای» کارآمد هم باشد، بی‌شک اهمیت ویژه‌ای دارد.

از جمله آن متون تاریخ بیهقی است که حدود هزار سال از تصنیف آن می‌گذرد و گنجینه‌ای کم‌شناخته از واژه‌ها، اصطلاحات، تعبیرها و مثل‌های شیرین زبان پارسی است که به حق باید آن را در میان متون نثر پارسی، «اوج بلاغت» زبان پارسی دانست و بدون هیچ شکی در پهنه پهنای این زبان یکی از پربارترین و غنی‌ترین و در عین حال ارزشمندترین آثار منشور آن محسوب می‌گردد و با این همه کامل‌ترین سند تاریخی روزگار مسعود غزنوی به شمار می‌رود و دربردارنده اطلاعاتی است بسیار مغتنم و سودمند در زمینه جامعه‌شناسی قرن پنجم هجری قمری که ما این ارزشها را در جای خود در این کتاب باز خواهیم نمود و امیدواریم دانشجویان عزیز پس از اینکه به وسیله این گزیده با این متن کهن آشنا شدند، خود توفیق یابند تمام تاریخ بیهقی را در فرصتی مناسب بخوانند و از آن سود جویند که این گزیده‌ها «اندکی است از بسیار و مشتی از خروار».

مطالب این کتاب در دو بخش تنظیم شده است. در بخش نخست، که در حقیقت پیش‌نیاز بخش دوم محسوب می‌گردد، دانشجویان با زندگینامه و آثار

نویسنده و ارزشهای تاریخ بیهقی دبیر، آشنا خواهند شد و در بخش دوم نمونه‌هایی برگزیده از متن کتاب تاریخ بیهقی را خواهند خواند؛ همراه با شرح و توضیحات واژگان و تفسیر متن که خود شامل چند گفتار خواهد بود تا علاوه بر داشتن تنوع دانشجویان را با تمام بخشهای متن آشنا کند و با بهره‌گیری از توضیحات و تفسیرهای هر بخش آنها را نیکو دریابند. دلپذیر بودن و زیبایی سخن بیهقی سبب خواهد شد تا کتاب را به پایان نبرند؛ بر زمین نهند.

وظیفه خود می‌دانم به مصداق لَمْ يَشْكُرْ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ از ریاست گرامی سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت) جناب آقای دکتر احمدی و همکاران ارجمند و سخت‌کوش این سازمان که در راه رسالت علمی خود یعنی ایجاد دگرگونی اساسی در درسهای علوم انسانی بسیار موفق بوده‌اند و همچنین از جناب آقای محمود جوان مدیر گرامی اداره تدوین منابع درسی و علمی و همه همکاران محترم و نیز ویراستار ارجمند کتاب آقای عبدالرضا حسنی که نهایت دقت را در ویرایش و بازبینی مطالب مبذول فرموده‌اند، قدردانی و سپاس‌گزاری کنم همانا:

اذا عجزَ الانسانُ عَن شُكْرِ مُنْعَمٍ فقال: «جَزَاكَ اللهُ خَيْراً فَقَدْ كَفَى»

رضا مصطفوی سبزواری
(استاد دانشگاه علامه طباطبایی)